

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ШЕВЧЕНКО-БІТЕНСЬКА Олена Валентинівна

УДК: 341.176:341.231.14-053.2

**ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РАДИ ЄВРОПИ
У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент
АНЦУПОВА Тетяна Олександрівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри права
Європейського Союзу та
порівняльного правознавства

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
КИЇВЕЦЬ Олена Валеріївна,
Національна академія прокуратури України,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін

кандидат юридичних наук, доцент
ФЕДОРОВА Алла Леонідівна,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри порівняльного
та європейського права

Захист відбудеться 20 листопада 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04 в Національному університеті «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 16 жовтня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. В. Горобець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Красномовним показником цивілізованості будь-якого суспільства і держави є ступінь захищеності дітей та інших вразливих груп населення. У сучасному світі дитина продовжує потерпати від варварських зловживань через «негативне батьківство», педагогічне насильство, воєнні дії або збройні конфлікти та багато інших факторів.

В Європі захист прав дитини є одним із пріоритетних напрямів міждержавного співробітництва. Україна активно розділяє такі прагнення: зокрема, під час головування України в Раді Європи (2011 р.) одним з трьох основних пріоритетів її діяльності було визнано захист прав дитини.

Рада Європи є єдиною європейською регіональною організацією, яка значну частину своєї діяльності спрямовує на підтримку, розвиток і захист прав дитини. Програмне співробітництво держав-членів Ради Європи у цьому напрямі доволі активне: одночасно діють програма «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми» та кілька кампаній, зокрема, «Захист дітей від сексуальної експлуатації та наруги сексуального характеру», «Правосуддя, орієнтоване на інтереси дітей» та ін. Механізми щодо реалізації цих проектів діють у рамках договірної, інституційної та програмної співробітництва держав-членів Ради Європи. Особливості системи взаємопов'язаних правових та організаційних засобів щодо утворення та реалізації стандартів у сфері захисту дітей від насильства потребують наукового аналізу та осмислення, зокрема, у сенсі їх ефективної дії на рівні національних правових систем держав – членів Ради Європи. Для Української держави такі механізми розкривають додаткові можливості експертної, технічної та фінансової підтримки і співробітництва у сфері захисту дітей від насильства.

Вагомий внесок у дослідження міжнародно-правових механізмів захисту прав людини, зокрема механізмів Ради Європи, зробили такі українські вчені: Т. О. Анцупова, В. Г. Буткевич, Л. А. Луць, В. Є. Мармазов, І. С. Піляєв, А. Л. Федорова, С. В. Шевчук та ін. Стандарти Ради Європи, зокрема у сфері захисту прав дитини, досліджували Т. Бак (T. Buck), М. Балцерек (M. Balcerek), З. Б. Демічева, Дж. Ван Б'юрен (Van Bueren G.), С. Ракстон (S. Ruxton), М. Де Сальвіа (M. De Salvia), Т. Хаммарберг (T. Hammarberg) та інші.

Дослідженню міжнародних стандартів захисту прав дитини та їх імплементації до національного законодавства, зокрема законодавства України, присвятили свої праці О. І. Вінгловська, О. М. Гончаренко, К. Є. Демиденко, В. Н. Денисов, Н. М. Крестовська, Н. В. Лінник та ін.

Хоча українські та зарубіжні вчені приділяють достатньо велику увагу проблемам міжнародно-правового захисту прав дитини, можливості

цього захисту в рамках європейського правового простору недостатньо досліджено. На сучасному етапі європейської інтеграції правопорядок Ради Європи відмітний дієвими механізмами захисту дитини від насильства, які не були досліджені представниками міжнародно-правової науки в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою науково-дослідної роботи кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Національного університету «Одеська юридична академія» на 2011–2015 роки «Діалог сучасних правових систем. Адаптація правової системи України до європейського права» і частиною науково-дослідної програми Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (номер державної реєстрації – 011U0006H) на період 2011–2015 років.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є визначення та систематизація правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства та розробка пропозицій щодо їх ефективного застосування у правовій системі України.

Досягненню цієї мети сприяє розв'язання таких задач:

дослідити формування понять «дитина» і «насильство над дитиною» у динаміці міжнародного універсального і європейського регіонального права;

проаналізувати розвиток міжнародних універсальних норм щодо захисту прав дітей (1924–2015 рр.);

визначити правові стандарти Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства;

запропонувати визначення правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства;

виокремити норми Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якими керується Європейський суд з прав людини у справах про порушення прав дітей, а так само підходи та принципи Європейського суду з прав людини у практиці розгляду справ щодо захисту дітей від насильства;

проаналізувати правові механізми Ради Європи у сферах захисту дітей від домашнього насильства, педагогічного насильства; примусової праці, експлуатації та сексуального насильства, та захисту прав дітей під час воєнних дій та збройних конфліктів;

запропонувати можливі напрями вдосконалення законодавства України у сфері захисту дітей від насильства відповідно до стандартів Ради Європи;

виявити можливості застосування механізмів Ради Європи щодо захисту дітей від насильства в Україні.

Об'єктом дослідження є захист прав дітей як напрям діяльності Ради Європи.

Предметом дослідження є правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства.

Методи дослідження. Тема дослідження, його мета і задачі, специфіка об'єкта і предмета визначили його методологічну основу, яку утворюють аксіологічний, антропологічний та цивілізаційний підходи. Аксіологічний та цивілізаційний підходи визначили розгляд права Ради Європи як інституціолізованої системи європейських правових цінностей. Антропологічний підхід спрямований на розкриття антропоцентричних основ механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства, зокрема практики Європейського Суду з прав людини у сфері захисту дитини від насильства. У дослідженні також використовувалися діалектичний, системний, формально-юридичний (догматичний), порівняльно-правовий, герменевтичний, семіотичний та інші наукові методи.

Діалектичний метод сприяв дослідженню розвитку міжнародних та європейських стандартів у сфері захисту дітей від насильства, а системний – їх класифікації та систематизації (пп. 1.1, 1.2, 1.3). При визначенні нових дефініцій у дослідженні застосовувався формально-юридичний (догматичний) метод. Порівняльно-правовий метод використовувався для характеристики імплементації стандартів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства у національні правові системи держав-членів (п. 2.2, р. 3), застосування практики та виконання рішень Європейського суду з прав людини (п. 2.2.). Застосування герменевтичного методу дозволило здійснювати інтерпретацію джерел права Ради Європи, з'ясовувати зміст юрисдикційних актів та автономних символічних понять Європейського суду з прав людини; використання семіотичного методу – здійснювати переклад договорів та інших документів Ради Європи з офіційних мов (англійська та французька) українською юридичною мовою.

Теоретичну основу роботи склали праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції та міжнародного публічного права (зокрема, права Ради Європи), серед яких: Ф. Бенуа-Ромер (F. Benoit-Rohmer), Х. Бехруз, А. Бойл (A. Boyle), Е. Бредлі, Я. Броунлі (I. Brownlie), О. В. Буткевич, О. К. Вишняков, Д. Гомьєн, М. Дамірлі, В. Н. Денисов, М. Дженіс, В. В. Дудченко, М. Л. Ентін, Л. Зваак, Р. Кей, О. В. Київець, Г. Клебес (H. Klebes), Ю. М. Колосов, І. І. Лукашук, О. О. Мережко, В. І. Муравьов, Ю. М. Оборотов, Д. Харрис, Р. Хіггінс (R. Higgins).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні та систематизації правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства та формулюванні пропозицій щодо їх

ефективного застосування у правовій системі України. Наукова новизна дослідження полягає у такому:

уперше:

доведено, що правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства є системою правових та пов'язаних з ними організаційних засобів, які використовуються в рамках договірних та позадоговірних співробітництва держав-членів Ради Європи з метою захисту дітей від протиправного фізичного впливу та/або порушення їх психічної цілісності;

виявлено три види правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства, а саме: договірний (охоплює процес розробки, прийняття та реалізації договірних норм за допомогою судового або інших видів контролю за виконанням сторонами зобов'язань), інституційний (охоплює координацію діяльності статутних органів, спеціалізованих установ та процес прийняття ними актів рекомендаційного характеру) та програмний (охоплює заохочувальні заходи, зокрема, надання консультацій та технічної допомоги державам-членам Ради Європи для ефективної імплементації стандартів у сфері захисту дітей від насильства);

запропоновано шляхи застосування правових механізмів Ради Європи з метою забезпечення захисту дітей від насильства в Україні;

удосконалено:

визначення поняття «насильство над дитиною» як умисної поведінки щодо людини, яка не досягла 18-річного віку, що полягає у вчиненні фізичного впливу та/або порушенні психічної цілісності шляхом примушування або погроз, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації або наруги;

класифікацію джерел права Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства, які поділено на такі групи: 1) загальні договори Ради Європи, які не мають основною метою захист прав дитини, але на практиці часто використовуються для цього; 2) спеціальні договори Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства; 3) джерела «м'якого права» Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства; 4) прецеденти Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту дітей від насильства;

класифікацію видів насильства над дитиною на основі аналізу міжнародно-правових актів універсального та регіонального (європейського) рівня, та встановлено, що «насильство над дитиною» є складним соціальним явищем та залежно від характеру впливу на дитину має дві форми (фізичне і психологічне насильство), які, окремо чи разом, можуть проявлятися у різних видах насильства: домашнє насильство, педагогічне насильство, інтелектуальне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство (примусова праця тощо), інформаційне насильство, насильство в громаді,

наси́льство щодо дітей у школах та навчальних закладах, наси́льство щодо дітей-мігрантів, наси́льство щодо дітей в установах догляду за дітьми та в системі правоохоронних органів, наси́льство щодо дітей під час воєнних дій та збройних конфліктів, наси́льство на робочому місці тощо;

набули подальшого розвитку:

уявлення про систему міжнародно-правових норм у сфері захисту прав дитини, яка формується на основі внутрішньої кореляції, та її генезис, у процесі якого системоутворюючу функцію виконує Конвенція ООН про захист прав дитини 1989 р. та її факультативні протоколи; інші універсальні договори, що регламентують окремі напрями захисту дитини: дитина і злочинність, дитяча праця та експлуатація дитини, дитина і війна, освіта і добробут дитини;

поняття «стандарти Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства» як конкретні правила та вимоги, встановлені у договірному, інституційному та прецедентному праві Ради Європи, що створюють мінімальні гарантії захисту дітей від насильства;

уявлення про підходи та принципи Європейського суду з прав людини у практиці розгляду справ щодо захисту дітей від насильства;

пропозиції щодо удосконалення законодавства України відповідно до стандартів Ради Європи: закріплення на конституційному рівні поняття «дитина» та заборона дискримінації за ознаками віку та народження; узгодження вікових меж «шлюбного віку», «віку статевої зрілості» та «повноліття» у кримінальному та сімейному законодавстві та внесення змін до ст. 155 Кримінального кодексу України щодо чіткого визначення віку статевої зрілості у 16 років; криміналізація «діяльності сексуального характеру з дитиною» та законодавче визначення понять «діяльність сексуального характеру» та «дитяча проституція» відповідно до положень Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в результаті виконання дисертації результати можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – у подальших дослідженнях стандартів та механізмів Ради Європи у сфері захисту прав дитини, а також механізмів їх міжнародної та національної імплементації; нормотворчій та правозастосовній діяльності – у міжнародному правотворчому і правореалізаційному процесах, зокрема у процесі реалізації планів дій Ради Європи для України, у процесі застосування практики та виконання рішень Європейського суду з прав людини; навчальному процесі – при розробці навчальних програм, методичних вказівок та викладанні курсів «Міжнародне публічне право», «Правові аспекти діяльності Ради Європи», «Практика Європейського суду з прав людини», «Європейське судочинство у сфері захисту прав людини», «Міжнародно-правові механізми захисту прав людини».

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконане автором особисто; всі результати цієї роботи, сформульовані в ній висновки, положення та рекомендації обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У співавторстві опубліковано одну працю апробаційного характеру, де автором здійснено порівняльно-правовий аналіз національного законодавства європейських держав щодо встановлення «віку сексуальної згоди», надано пропозиції щодо трансформації терміну «дитяча проституція» до національного законодавства України у відповідності до стандартів Ради Європи.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Національного університету «Одеська юридична академія», на науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького складу, присвяченій 15-річчю Національного університету «Одеська юридична академія» та 165-річчю Одеської школи права (20–21 квітня 2012 р.); VII Міжнародній науковій конференції студентів та молодих вчених «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 17 квітня 2012 р.); I та II Міжнародній науково-практичній конференції «Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини» (м. Одеса, 15 вересня 2012 р.; 20–21 вересня 2013 р.); V Міжнародній науковій конференції «Компаративістські читання» (м. Одеса, 26–28 квітня 2013 р.); VII Науковій конференції студентів та молодих вчених «Права людини: історія та сучасність» (м. Київ, 10 грудня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу НУ ОЮА «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р., 15–16 травня 2015 р.)

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 12 публікаціях, 5 з яких опубліковано в наукових фахових виданнях (у тому числі 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні), та 7 інших публікаціях.

Структура роботи зумовлена проблематикою дослідження, його метою, предметом й задачами. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 210 сторінок, з них 29 сторінок нараховує список використаних джерел, який складається з 244 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність і ступінь дослідження теми дисертації, визначаються об'єкт, предмет, мета і задачі дослідження, його методологічна, теоретична та емпірична бази, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, формулюються основні положення, що виносяться на захист та становлять наукову новизну дисертації, розкривається теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наводяться дані про їх апробацію.

Розділ перший «Генезис міжнародного права у сфері захисту дітей від насильства» складається з двох підрозділів, у яких на фоні еволюції міжнародного правопорядку універсального та регіонального (європейського) рівнів простежено формування понять «дитинство» і насильство над дитиною», а також відповідний розвиток міжнародного права прав дитини.

У **підрозділі 1.1. «Формування понять «дитинство» і «насильство над дитиною» у міжнародному універсальному і європейському регіональному праві»** здійснено аналіз міжнародно-правових актів щодо формулювання терміна «дитина» або «дитинство», початок якому було закладено у Женевській декларації прав дитини 1924 р., та виявлено, що поняття «дитина» у міжнародно-правових актах було визначено лише Конвенцією ООН про права дитини 1989 р. Дослідження вікових критеріїв, закріплених чинними міжнародними договорами універсального та європейського регіонального рівнів, дозволяє стверджувати, що вік 18 років є найбільш прийнятним для визначення моменту, з якого припиняється особливий міжнародно-правовий захист дитини. Цей особливий міжнародно-правовий захист стосується, передовсім, захисту дітей від експлуатації і насильства. Встановлено, що у міжнародному праві визнаються дві форми насильства над дитиною (фізичне і психологічне), акцентовано увагу на особливостях семіотичного розуміння терміна «*mental violence*», що використовується у ст. 19 Конвенції про права дитини 1989 р. і доведено, що використання українськомовного терміна «психологічне насильство» не є однозначним. Виявлено різні підходи до визначення та класифікації насильства над дитиною на «види», «форми прояву» або «способи» та обґрунтовано необхідність їх теоретичного упорядкування та визначення чіткої концепції. Розроблено пропозиції щодо такого упорядкування.

Підрозділ 1.2. «Розвиток міжнародних універсальних норм у сфері захисту прав дітей (1919–2015 рр.)» присвячений дослідженню еволюції міжнародно-правових норм універсального рівня у сфері захисту прав дитини. Встановлено, що традиційно у міжнародно-правовій доктрині

початком міжнародно-правового регулювання захисту прав дітей вважається момент прийняття Женевської декларації прав дитини 1924 р., хоча першим міжнародним документом щодо захисту дітей була Конвенція про мінімальний вік прийняття дітей на роботу в промисловості 1919 р. Наголошено, що формування міжнародних стандартів захисту прав дитини передувало формуванню міжнародних стандартів захисту прав людини, а не навпаки. Зазначено, що під егідою ООН, яка у 2015 р. святкує 70-річчя правотворчої діяльності, за цей період було прийнято шість декларацій та вісім конвенцій у сфері захисту прав дітей. Конвенції було прийнято як з приватно-, так і з публічно-правових питань. На початку XXI століття Конвенція про права дитини 1989 р. набула системоутворюючих ознак та стала основним міжнародним універсальним документом, що закріплює права дітей у сучасному світі. Інші універсальні договори регламентують окремі напрями захисту дітей здебільшого у ситуаціях підвищеної небезпеки: дитина і злочинність; дитяча праця та експлуатація дитини; дитина і війна.

Розділ другий «Співвідношення правових стандартів та правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства» складається з двох підрозділів та присвячений розмежуванню понять «стандарти» та «механізми» Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства, а також характеристиці унікального договірного механізму Ради Європи – СКПЛ–ССПЛ у контексті захисту прав дітей від насильства.

У підрозділі 2.1. «Правові стандарти та правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства: визначення та систематизація» доведено, що термін «правові стандарти Ради Європи» позначає конкретні правила або вимоги, встановлені у договірному, інституційному та прецедентному праві Ради Європи, які відмітні наявністю загальноєвропейського консенсусу та створюють мінімальні гарантії захисту прав людини в Європі. Юридична дефініція поняття «правові стандарти Ради Європи» у праві Ради Європи відсутня. У доктрині визначення правових стандартів Ради Європи здійснюється у вузькому (лише договірні джерела походження) та широкому (договірні та рекомендаційні джерела походження) значеннях. Серед діючих договорів Ради Європи виділено такі, що не мають основною метою захист прав дитини, але на практиці часто використовуються для цього (загальні конвенції) та такі, що безпосередньо присвячені захисту прав дітей (спеціальні конвенції).

Найбільш загальною класифікацією уявляється розділення усіх правових механізмів Ради Європи на правотворчі та правореалізаційні. Але важливо розуміти, що поняття «механізм» є ширшим, ніж поняття «процедура». Залежно від джерела правового стандарту можуть

застосовуватись різні механізми його створення та реалізації. Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства визначено як систему правових та пов'язаних з ними організаційних засобів, які використовуються в рамках договірної та позадоговірної співробітництва держав-членів Ради Європи з метою захисту дітей від протиправного фізичного впливу та/або порушення їх психічної цілісності. На основі системного аналізу, виявлено, що в процесі співробітництва держав – членів Ради Європи сформувались три види правових механізмів у сфері захисту дітей від насильства: договірний, інституційний і програмний.

У *підрозділі 2.2. «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. як особливий договірний механізм захисту дітей від насильства»* визначено норми Конвенції, якими керується Європейський суд з прав людини у справах про порушення прав дітей, а також підходи та принципи Європейського суду з прав людини у практиці розгляду справ щодо захисту дітей від насильства. Зроблено висновок, що в усіх справах Суд спочатку встановлює, чи вичерпані всі національні заходи правового захисту та виконані інші критерії прийнятності, чи відповідає національне право та правозастосовна практика положенням та духу Конвенції, а також усталеному прецедентному праву Суду, а потім – чи належно здійснила держава свої позитивні та негативні обов'язки стосовно захисту дітей, надаючи при цьому досить широкі межі розсуду державам-учасникам Конвенції. Акцентовано увагу на проблемі позитивних зобов'язань держави стосовно забезпечення (створення необхідних умов) для захисту дітей від насильства.

Розділ третій «Дія правових механізмів Ради Європи за окремими напрямками захисту дітей від насильства» складається з чотирьох підрозділів та висвітлює найбільш численні порушення прав дитини, пов'язані з насильством, в державах-членах Ради Європи. Встановлено існування не тільки кореляційних, а й детермінованих зв'язків між трьома видами механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства.

У *підрозділі 3.1. «Концепція Ради Європи щодо позитивного виховання дітей та запобігання домашнього насильства»* розкрито роль Рекомендації (2006) 19 Комітету Міністрів Ради Європи про політику на підтримку позитивного виховання дітей батьками, яку було розроблено в рамках проекту Ради Європи «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми». Проаналізовано низку загальних принципів, які лежать в основі концепції позитивного батьківства та підкреслено, що особливо актуальними вони є для дітей-сиріт. Проаналізовано положення та історію розробки Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої) 2008 р. Виявлено невідповідність певних положень Європейської конвенції про усиновлення дітей 1967 р. сучасним підходам Європейського суду з прав людини до питань усиновлення.

У підрозділі 3.2. *«Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від педагогічного насильства»* зазначено, що за аналогією з концепцією «позитивного батьківства» Ради Європи, можна констатувати формування концепції «позитивної педагогіки». Встановлено, що окрему увагу в контексті «позитивної педагогіки» Рада Європи приділяє якості освіти обдарованих дітей. Виявлено, що механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від педагогічного насильства базуються, здебільшого, на джерелах «м'якого права» Ради Європи. Відсутність спеціальної конвенції у цій сфері компенсується механізмами загальних конвенцій: Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Європейської соціальної хартії 1961 р., Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р., Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню 1987 р., Європейської конвенції про здійснення прав дітей 1996 р. та Конвенції про контакт з дітьми 2003 р.

У підрозділі 3.3. *«Правові механізми Ради Європи щодо захисту дітей від примусової праці, експлуатації та сексуального насильства»* встановлено, що у цій сфері основну роль відіграють договірні механізми: Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р.; Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність 2001 р.; Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р. Окремо проаналізовано положення Конвенції про захист дітей від експлуатації та сексуального насильства 2007 р., яка є першим міжнародно-правовим документом, що встановлює кримінальну відповідальність за різні форми сексуальних посягань стосовно дітей, включаючи такі посягання, що вчиняються вдома або в родині, з використанням сили, примусу або погроз. Доведено, що міжнародні документи універсального рівня, здебільшого, стосуються порушень, вчинених у комерційних цілях, і встановлюють правила щодо захисту дітей від проституції, дитячої порнографії чи торгівлі дітьми. Тимчасом статистика свідчить, що особи, які вчинили сексуальне насильство над дітьми – це, як правило, особи, близькі до жертви. Отже, Конвенція Ради Європи про захист дітей від експлуатації та сексуального насильства 2007 р. заповнює цю прогалину та захищає дитину від насильства у її повсякденному житті.

У підрозділі 3.4. *«Захист прав дітей під час воєнних дій та збройних конфліктів за допомогою правових механізмів Ради Європи»* встановлено, що Рада Європи не розробила спеціального договору про захист дітей від насильства під час воєнних дій та збройних конфліктів, але створила низку інституційних актів рекомендаційного характеру, зокрема з проблем: дітей-біженців і внутрішньо переміщених унаслідок збройних конфліктів дітей; призову дітей-солдатів та їх участі у збройних конфліктах; згвалтувань в умовах збройних конфліктів; соціальних заходів для дітей

війни, становища дітей, які проживають у постконфліктних зонах та інших. Зазначено, що проблема біженців та дітей-біженців набуває найбільших масштабів у Європі. Проаналізовано низку рекомендацій Парламентської Асамблеї, присвячених цій проблемі. Визначено сферу застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод із зазначених проблем.

Розділ четвертий «Застосування у правовій системі України правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства» складається з двох підрозділів та розкриває потенціал правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства у сенсі їх застосування в рамках правової системи України.

Підрозділ 4.1. «Напрями вдосконалення законодавства України у сфері захисту дітей від насильства відповідно до стандартів Ради Європи» присвячений аналізу відповідності діючого законодавства України стандартам Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства. Встановлено, що нормативно-правова база України станом на 2015 рік налічує більше трьохсот нормативних актів із захисту дітей від насильства. Водночас виділено кілька проблемних напрямів законодавства України, які потребують удосконалення найперше. Визнано за доцільне: 1) закріплення на конституційному рівні поняття «дитина» та заборону дискримінації за ознаками віку та народження; 2) узгодження вікових меж «шлюбного віку», «віку статевої зрілості» та «повноліття» у кримінальному та сімейному законодавстві та внесення змін до ст. 155 Кримінального кодексу України щодо чіткого визначення віку статевої зрілості у 16 років; 3) встановлення кримінальної відповідальності за участь особи в «діяльності сексуального характеру» з дитиною, яка не досягла певного віку та законодавче визначення терміна «діяльність сексуального характеру».

Підрозділ 4.2. «Застосування правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства в Україні» досліджено стан імплементації договорів Ради Європи та виконання відповідних зобов'язань України перед Радою Європи. Доведено, що ефективність застосування механізмів Ради Європи можна підвищити за умови широкого доступу до інформації із проблеми профілактики насильства проти дітей; плідного співробітництва громадських організацій, покращення координації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у реагуванні на випадки насильства щодо дітей. Зроблено висновок, що саме інституційні та програмні механізми Ради Європи мають бути активно застосовані, але ступінь їх застосування рівною мірою залежить від політичної волі держави та активності громадянського суспільства. Сформульовано пропозиції щодо застосування програмних механізмів, передовсім програми «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми» та Плану

дій Ради Європи для України (2015–2017 рр.) в частині проекту «Зміцнення та захист прав дітей в Україні» у деяких проблемних сферах: педагогічне насильство, примусова праця, сексуальна експлуатація та сексуальне насильство; порушення прав дітей у зоні проведення АТО в Україні.

ВИСНОВКИ

У дослідженні розв'язано важливе наукове завдання, яке полягало у визначенні та систематизації правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства та надання пропозицій щодо їх застосування у правовій системі України, та сформульовано такі узагальнюючі положення та пропозиції:

1. Визначення у міжнародному праві понять «дитина» і «насильство над дитиною» має певні особливості. По-перше, у зв'язку із різноманіттям культурних та релігійних традицій, питання початку правового захисту дитини віднесено на розсуд держав. По-друге, у зв'язку із закріпленням неоднакового віку досягнення повноліття дитини, за національним правом її особливий правовий захист може продовжуватись і після 18-ти років, але за міжнародним правом для такої дитини особливий захист припиняється. Відповідно до чинних міжнародно-правових норм у сфері захисту прав дитини, вік у 18 років є найбільш прийнятним для визначення моменту, з якого припиняється особливий правовий захист дитини за міжнародним правом.

Насильство над дитиною є складним соціальним явищем. У міжнародно-правовій та національно-правовій доктринах відсутня єдність у визначенні «типів», «видів», «форм прояву» або «способів» насильства. Аналіз міжнародної юриспруденції у сфері захисту прав дітей дозволяє розглядати насильство над дитиною як таке, що, залежно від характеру впливу на дитину, має дві форми (фізичне і психологічне), які, окремо чи разом, можуть проявлятися у різних видах насильства (залежно від критеріїв): за суб'єктом, який здійснює насильство: домашнє насильство, педагогічне насильство, а також насильство, яке здійснюється працівниками правоохоронних органів, правосуддя та відбування покарання тощо; за категорією порушених прав та свобод дитини: сексуальне насильство, економічне насильство, катування, жорстоке поводження або покарання тощо; залежно від середовища та умов, в яких знаходиться дитина: інформаційне насильство, насильство в громаді, насильство щодо дітей у школах та навчальних закладах, насильство щодо дітей-мігрантів, насильство щодо дітей в установах догляду за дітьми та в системі правоохоронних органів, насильство щодо дітей під час воєнних дій та збройних конфліктів, насильство на робочому місці тощо.

Отже, «наси́льство над дитино́ю» – це умисна поведінка відносно людини, яка не досягла 18-річного віку, що полягає у вчиненні фізичного впливу та/або порушенні психічної цілісності шляхом примушування або погроз, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації або наруги.

2. Дослідження генезису міжнародного права у сфері захисту прав дітей уможливило висновок, що тільки з розвитком європейського права прав людини (прийняттям Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у 1950 р.) дитина «перетворюється» з об'єкта правового захисту (патерналістська ідеологія) на суб'єкт права (у сенсі правоздатності) нарівні із дорослими. У міжнародно-правовому контексті це означає, що дитина має такі ж самі невід'ємні права, як і повнолітня людина (право на життя, свободу, особисту недоторканність, гідність тощо), які охоплюються захистом ЄКПЛ та інших договорів Ради Європи.

Сучасна система міжнародних норм у сфері захисту прав дитини формується на основі внутрішньої кореляції. Основну системоутворюючу функцію у цьому процесі виконує Конвенція ООН про захист прав дитини 1989 р. При цьому слід зауважити, що формування міжнародних стандартів захисту прав дитини передувало формуванню міжнародних стандартів захисту прав людини, а не навпаки, про що свідчить прийняття Женевської декларації прав дитини у 1924 році. Загалом за 70 років правотворчої діяльності ООН у сфері захисту прав дітей було прийнято шість декларацій та вісім конвенцій із приватно- та публічно-правових питань. Найбільшою увагою користувалися напрями: дитина і злочинність; дитяча праця та експлуатація дитини; дитина і війна; освіта і добробут дитини.

3. Стандарти Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства – це конкретні правила та вимоги, встановлені у договірному, інституційному та прецедентному праві Ради Європи, що створюють мінімальні гарантії захисту дітей від насильства. Джерела стандартів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства можна розділити на такі групи: 1) загальні договори Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства; 2) спеціальні договори Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства; 3) джерела «м'якого права» Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства; 4) прецеденти Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту дітей від насильства.

Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства є системою правових та пов'язаних з ними організаційних засобів, які використовуються в рамках договірного та позадоговірного співробітництва держав – членів Ради Європи з метою захисту дітей від протиправного фізичного впливу та/або порушення їх психічної цілісності. В процесі співробітництва держав – членів Ради Європи сформувались три види

правових механізмів у сфері захисту дітей від насильства: договірний, інституційний і програмний. Договірний-правовий механізм охоплює засоби щодо розробки, прийняття та реалізації договірних норм, а також засоби судового або інших видів контролю за виконанням сторонами договірних зобов'язань. При цьому важливо підкреслити, що функціонування Європейського суду з прав людини є частиною договірного механізму. Інституційно-правовий механізм охоплює засоби координації діяльності статутних органів та спеціалізованих установ та прийняття актів рекомендаційного характеру. Програмний механізм охоплює заохочувальні заходи, надання консультацій та технічної допомоги державам – членам Ради Європи для ефективної імплементації стандартів у сфері захисту дітей від насильства.

Правові механізми контролю та заохочення, що найчастіше застосовуються з метою реалізації стандартів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства, класифіковано на чотири види: механізм індивідуальних та колективних заяв; механізм міждержавних заяв; механізм доповідей про заходи, які застосовують держави для додержання своїх міжнародних обов'язків; механізм технічних консультацій і допомоги, що надаються державам для ефективної реалізації (імплементації) стандартів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства.

4. Серед європейських правових механізмів контролю у сфері захисту дітей від насильства унікальним є контрольний механізм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., який в умовах відсутності єдиного європейського договору про права дитини взяв на себе компенсаторну роль щодо захисту прав дитини та контроль за виконанням державами своїх зобов'язань. Зі зміною ставлення до багатьох суспільних інститутів еволюціонує також їх розуміння та відповідне тлумачення норм Конвенції та національного права її держав-учасниць. Європейський суд з прав людини сформував усталене прецедентне право, підходи та принципи у сфері захисту дітей від насильства.

5. Масовими порушеннями прав дитини в європейських державах є: жорстоке поводження або покарання, сексуальна експлуатація та сексуальне насильство, порушення прав дитини під час воєнних дій та збройних конфліктів, під час навчання та праці. Окрім загальних конвенцій Ради Європи, що захищають права дітей за вказаними напрямками, державами-членами прийняті спеціальні конвенції, а Комітетом Міністрів, Парламентською Асамблеєю та Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи – численні документи рекомендаційного характеру, більшість з яких розроблено під егідою програми «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми», яку було започатковано у 2006 р.

6. Виявлено кілька проблемних напрямів законодавства України у сфері захисту дітей від насильства. Для приведення його

у відповідність до стандартів Ради Європи пропонується: 1) закріплення на конституційному рівні поняття «дитина» та доповнення ч. 2 ст. 24 Конституції України положеннями про неприпустимість дискримінації за ознаками «віку» та «народження». Крім того, ст. 24 Конституції України варто доповнити ч. 4 такого змісту: «Діти користуються особливою підтримкою і захистом з боку держави. Дітьми в Україні вважаються неповнолітні особи віком до 18-ти років, якщо вони не набули повноліття раніше у випадках, передбачених законодавством України. Україна сприяє забезпеченню і здійсненню прав дітей, зокрема шляхом надання їм процесуальних гарантій і забезпечення права участі у судочинстві, що стосується інтересів дитини». Такі доповнення відповідають положенням ст.ст. 1, 12 Конвенції Ради Європи «Про здійснення прав дітей» 2006 р. (ратифікована Верховною Радою України 21.12.2006 р.); Конвенції ООН про права дитини 1989 р. (ратифікована Верховною Радою України 27.03.1991 р.) та усталеному прецедентному праву Європейського суду з прав людини.

Враховуючи, що у національному праві за правопорушення із застосуванням фізичного насильства передбачена кримінальна відповідальність, виявлено кілька проблемних питань, які потребують розв'язання і, відповідно, вдосконалення кримінального законодавства України. Кримінальне законодавство України не визначає понять «насильство», «фізичне насильство» та «психологічне насильство», що призводить до неоднакової кваліфікації злочинів у слідчій та судовій практиці. Також в Україні не передбачено кримінальну відповідальність за вербування та використання у збройних конфліктах осіб віком до 18-ти років. Відсутність узгодження вікових меж «шлюбного віку», «віку статевої зрілості» та «повноліття» у кримінальному та сімейному законодавстві України потребує внесення змін до п. 1 ст. 155 Кримінального кодексу України та чіткого встановлення віку статевої зрілості у 16 років. Необхідним є також забезпечення криміналізації «діяльності сексуального характеру» з дитиною та законодавче визначення поняття «діяльність сексуального характеру», враховуючи, що існує два типи такої діяльності відповідно до вимог ст. 18 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ратифікована Верховною Радою України 20.06.2012 р.).

Проблему відсутності поняття «дитяча проституція» у кримінальному законодавстві України можна розв'язати за допомогою відповідних положень п. 2 ст. 19 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Визначення, що містить Конвенція, варто перенести до законодавства України, щоб уникнути колізій між положеннями міжнародного договору і національного законодавства, а також проблем у правозастосовній практиці.

8. Враховуючи, що всі загальні та спеціальні договори Ради Європи, які закріплюють права дитини та забезпечують захист дітей від насильства (окрім Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами 2011 р.), ратифіковані парламентом України, зусилля Уряду України щодо застосування правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства мають бути зосереджені на: 1) пріоритетності виконання рішень Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту дітей від насильства; 2) оптимізації застосування практики Європейського суду з прав людини у справах щодо захисту дітей від насильства, зокрема шляхом аналізу та узагальнення відповідної практики Суду і надання аналітичних висновків, видання оглядів практики Суду; 3) своєчасної звітності та відповідного реагування на висновки та рекомендації Комітету із соціальних прав Ради Європи, Комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, Комітету експертів із сімейного права Ради Європи, Групи експертів по боротьбі з торгівлею людьми (GRETA) та інших контрольних механізмів, створених на основі договорів Ради Європи, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України; 4) активному застосуванні програмних механізмів Ради Європи, передовсім програми «Будуємо Європу для дітей і разом з дітьми» та Плану дій Ради Європи для України (2015–2017 рр.) в частині проекту «Зміцнення та захист прав дітей в Україні».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Маміч О. В. Конвенція Ради Європи «Про здійснення прав дітей» 1996 р. та виконання її положень в Україні / О. В. Маміч // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 63. – О. : Юрид. літ., 2012. – С. 40–46.
2. Mamich O. Age of consent in the case law of the European Court of Human Rights and treaty based obligations of Ukraine before the Council of Europe / O. Mamich// Central and Eastern European Legal Studies – 2014. – № 2. – P. 269–278.
3. Маміч О. В. Механізми Ради Європи щодо запобігання педагогічному насильству / О. В. Маміч // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 12. – Т. 2. – С. 205–207.
4. Шевченко-Бітенська О. В. Стандарти Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства / О. В. Шевченко-Бітенська // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2015. – № 3. – С. 202–208.

5. Шевченко-Бітенська О. В. Поняття «наси́льство над дитиною» у міжнародному та європейському праві [Електронний ресурс] / О. В. Шевченко-Бітенська // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://lsej.org.ua/index.php/nomegi-zhurnalu?id=38>.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

6. Маміч О. В. До питання доцільності встановлення у законодавстві України віку сексуальної згоди (age of consent) з огляду на практику ЄСПЛ та договірні зобов'язання перед Радою Європи / Т. О. Анцупова, О. В. Маміч // Правовое обеспечение эффективного исполнения решений и применения практики Европейского суда по правам человека : матер. 2-й междунар. науч.-практ. конф. (Одесса, 20–21 сентября 2013 г.) / под ред. д.ю.н., проф., академика С.В. Кивалова; Национ.ун-т «Одесская юридическая академия». – О. : Фенікс, 2013. – С. 443–445..

7. Маміч О. В. Концепция позитивного родительства в документах ООН и Совета Европы / О. В. Маміч // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 травня 2013 р.). Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін : Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2013. – С. 435–437.

8. Маміч О. В. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту дитини від насильства / О. В. Маміч // Правовое обеспечение эффективного исполнения решений и применения практики Европейского суда по правам человека : сб. науч. ст. Междунар. науч.-практ. конф. (Одесса, 15 сентября 2012 г.) / под ред. д.ю.н., проф., академика С.В. Кивалова; Национ. ун-т «Одесская юридическая академия» – О. : Фенікс, 2012. – С. 480–491.

9. Маміч О. В. Поняття «дитина» у міжнародному і європейському праві / О. В. Маміч // Правове життя сучасної України : матер. міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одес. школи права, 20–21 квіт. 2012 р. / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2012. – Т. 1. – С. 443–444.

10. Маміч О. В. Класифікація універсальних та європейських регіональних договорів у сфері захисту прав дітей [Електронний ресурс] / О. В. Маміч // Від громадянського суспільства – до правової держави: тези VII Міжнар. наук. Internet-конференції студ. та мол. вчених. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – С. 304–306. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/5726/2/Mignarodna%20konferencia%2027.04.2012.pdf>

11. Маміч О. В. Розвиток міжнародних універсальних норм щодо захисту дітей від насильства / О. В. Маміч // Права людини: історія та сучасність : зб. мате. VII Наук. конф. студ. та мол. учених: 10 грудня 2014 р. – К. : УДУФМТ, 2014. – С. 18–23.

12. Шевченко-Бітенська О. В. Міжнародно-правовий захист дітей під час військових дій та збройних конфліктів / О. В. Шевченко-Бітенська // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матер. міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, 15–16 травня 2015 р. / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2015. – Т. 1. – С. 458–460.

АНОТАЦІЯ

Шевченко-Бітенська О. В. Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2015.

Дисертація містить визначення та систематизацію правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства та пропозиції щодо їх ефективного застосування у правовій системі України.

У роботі висвітлюється генезис міжнародного права прав дитини на універсальному та регіональному (європейському) рівнях та відповідне міжнародно-правове закріплення понять «дитина» і «насильство».

Виявлено три види правових механізмів у сфері захисту дітей від насильства: договірний, інституційний та програмний.

Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства розглядаються як система правових та пов'язаних з ними організаційних засобів, які використовуються в рамках договірного та позадоговірного співробітництва держав-членів Ради Європи з метою захисту дітей від протиправного фізичного впливу та/або порушення їх психічної цілісності.

Проаналізовано механізми створення та реалізації (зокрема контролю та заохочення) стандартів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства. Розроблено конкретні пропозиції щодо удосконалення конституційного, кримінального та сімейного законодавства України відповідно до стандартів Ради Європи та застосування правових механізмів Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства у правовій системі України.

Ключові слова: міжнародне право прав дитини, захист дітей від насильства, фізичне насильство, психологічне насильство, стандарти Ради Європи у сфері захисту прав дітей, правові механізми Ради Європи.

АННОТАЦИЯ

Шевченко-Битенская Е. В. Правовые механизмы Совета Европы в сфере защиты детей от насилия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 – международное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия». – Одесса, 2015.

В диссертации определяются и систематизируются правовые механизмы Совета Европы в сфере защиты детей от насилия и разрабатываются предложения по их эффективному применению в правовой системе Украины.

В работе исследован генезис международного права прав ребенка на универсальном и региональном (европейском) уровне и соответствующее международно-правовое закрепление понятий «ребенок» и «насилие».

Учитывая, что Совет Европы является единственной европейской региональной организацией, которая значительную часть своей деятельности направляет на поддержку, развитие и защита прав ребенка, выявлено три вида правовых механизмов в сфере защиты детей от насилия: договорно-правовой механизм охватывает средства разработки, принятия и реализации договорных норм с помощью судебного или других видов контроля по исполнению сторонами своих обязательств. Институционно-правовой механизм охватывает средства координации деятельности уставных органов и специализированных учреждений и принятие актов рекомендательного характера. Программный механизм охватывает поощрительные меры, предоставление консультаций и технической помощи государствам-членам Совета Европы для эффективной имплементации стандартов в сфере защиты детей от насилия.

Правовые механизмы Совета Европы в сфере защиты детей от насилия рассматриваются как система правовых и связанных с ними организационных средств, которые используются в рамках договорного и внедоговорного сотрудничества государств-членов Совета Европы с целью защиты детей от противоправного физического воздействия и/или нарушения их психической целостности. Разработаны конкретные предложения по совершенствованию конституционного, уголовного и семейного законодательства Украины в соответствии со стандартами Совета Европы и применения проанализированных правовых механизмов в сфере защиты детей от насилия в правовой системе Украины.

Ключевые слова: международное право прав ребенка, защита детей от насилия, физическое насилие, психологическое насилие, стандарты Совета Европы в сфере защиты детей от насилия, правовые механизмы Совета Европы.

SUMMARY

Shevchenko-Bitenska O. V. The Council of Europe legal mechanisms in sphere of protection of children from violence. – Manuscript.

The thesis for a Candidate Degree by speciality 12.00.11 – International Law. – National University “Odessa Law Academy”. – Odessa, 2015.

The thesis contains definition and systematization of legal mechanisms of the Council of Europe in sphere of protection of children from violence and proposals for their effective implementation in the legal system of Ukraine.

The paper highlights the genesis of International Children Rights’ Law on the universal and regional (European) level and appropriate international legal consolidation of definitions «child» and «violence».

Three types of legal mechanisms in sphere of protection children from violence were discovered: treaty, institutional and program.

Legal mechanisms of the Council of Europe in sphere of protection of children from violence are seen as a system of legal and related organizational tools which are used as a part of the treaty and non-contractual cooperation among member states of the Council of Europe to protect children from unlawful physical action and / or violation of their mental integrity.

Mechanisms of creation and implementation (including monitoring and promotion) Council of Europe standards in sphere of protection of children from violence have been analyzed. Specific proposals for improvement of constitutional, criminal and family law of Ukraine in accordance with Council of Europe standards and the application of legal mechanisms of the Council of Europe in sphere of protection of children from violence in the Ukrainian legal system are developed.

Keywords: international law of children rights, the protection of children from violence, physical violence, psychological violence, the Council of Europe standards in sphere of protection of children from violence, legal mechanisms of the Council of Europe.